

מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה
שיעור הכנה לחנוכה – יום ד' וישב תשפ"ג

עם מדור מיוחד
מדגניתא דמלכא
- פרשת וישלח -

יו"ל ע"י

מכון שפה ברורה
שע"י חסידי קאסוב
חנוכה תשפ"ד לפ"ק

- אחים יקרים אחים לדעה -

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

הד"ר ימוד בגליון דולו

יהיה לזכות רפואתו השלימה והמהירה של
מרן רבינו שרגא פייביש בן מלכה שליט"א
בתוך שאר דולי ישראל

לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"

במס' 972-72-370-1810 או במס' 718-682-2004 ישראל 972-72-370-1810

כל הזכויות שמורות

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

שיעור הכנה לחנוכה – יום ד' וישב תשפ"ג

הנהגת למועלה מן הטבע שמתגלה בתוככי הטבע בימי חנוכה, והטעם לזה

האור הגנוז הלז המאיר את כל הרואה, וכל הבריאה ירדה דרגות רבות קרוב יותר לרע מאשר לטוב, והתהווה מציאות חדשה של כבוד ה' הסתר דבר, ומאז ועד עתה קשה עד מאד למצוא את דבר ה' בכל מקום בעולם, כי כבה מאור העולם ואין בכוחנו להביט בעיני בשר באור זה שבקע את כל המחיצות מסוף העולם ועד סופו והאיר את פנימיות כל הדברים*. וזה לשון הגמרא על כל הנאמר הנה (חגיגה יב.): 'אמר רבי אלעזר: אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, ביון שנסתכל

אופן הנהגת העולם קודם חטא אדם הראשון ולאחריו

בראשית כשברא אלהים את השמים ואת הארץ, הבהיק ה' מאורו (ב"ר ג ד) אור גדול שנכנס ובא בכל פרטי הבריאה, מה שגרם שאדם הראשון וכל פרטי היצירה עמו, נמשכו מעצמם לעשות את רצון ה' בקרבת אלהים לי טוב, ולא היה בידם כמעט משיכה ורצון לתענוג רע, מכח אותו אור נערב שהראה והתקין שכל מציאות העולם היא קודש לה'.

ביון שחטא אדם הראשון והמרה את פי ה' באכילת עץ הדעת, נסתר

א. זה לשון הרה"ק רבי יעקב קאפיל זי"ע בסידורו – 'סידור האר"י קול יעקב' (סדר פיסום הקטורת) על סדר ירידת העולם אחר חטא אדם הראשון: 'קודם חטא אדם הראשון שהיו כל העולמות במקומן כפי האצילות הראשון, היה רק ניצוץ אחד של קדושה - מאור המלכות דעשיה, מתלבש בקליפות שזו היא חיות שלהם, ולא היתה שליטה לקליפות, שהיו נכנעין תחת קדושה, וזה הניצוץ לא נסתלק מהם לעולם עד ביאת המשיח, שאז נאמר (ישעיה כה ח) 'בלע המות לנצח' שאז יסתלק מהם זה הניצוץ וישארו מתים, ואז 'רוח הטומאה יעבור מן הארץ' (זכריה ג ב), אבל אחר שחטא אדם הראשון וירדו לכן כל העולמות למטה ממקומן, אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות מכל עשרה ספירות שבמלכות דעשיה לתוך הקליפות

מילי דמלכא

רבי יהודה: אלמלי אתנניז מכל וכל, לא קאים עלמא אפילו רנעא חדא, אלא אתנניז ואזרע בהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין, ומניה אתקיים עלמא^ד. וזה שאומר הכתוב (תהלים צו יא) 'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה' (וזה הקדוש ח"א לא:), שאור זה של הצדיקים, נמצא 'זרוע' כזריעה זו העומדת באדמה כשהיא מוסתרת, אבל משם היא מצמחת ברכה וחיים לעולם. מקום הזריעה שם חבוי אותו 'אור עולם באוצר חיים' - להשפיע על כל העולם כולו, הוא בג' שורשי הבריאה הקרויים בכתבי המקובלים 'עולם' 'שנה' ו'נפש'^ה (ספר יצירה פ"ו

הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וננוז מהן, שנאמר (איוב לח טו) 'זימנע מרשעים אורם', ולמי ננוז - לצדיקים לעתיד לבוא^ו.

מלמדים רבותינו, שאף על פי שאור הגנוז אינו מאיר היום באופן נהיר של ראיית כבוד ה' במראה עיניים ממש - כדי שהרשעים לא יפגמו בו^ז, מכל מקום אור זה לא התבטל אלא הוא צפון וקיים ומבהיק מדרך דק וצר לדחות הרבה מן האפלה, לפי שאי אפשר להתקיים ולעמוד בעולם ללא אור מאיר זה, וכך נאמר ב'זוהר הקדוש' (ח"ב קמח:): 'אמר

וגם ניצוץ אחד מאור המקיף, ונעשה מקיף להם. וזהו תוספת חיות של הקליפות, ועל ידי זה יש להם כה לשלוט בעולם, הרי הם י"א ניצוצות קדושה, שנבלעו בקליפות, זולת החיות שלהם^י.

ב. שחטאם היה בכח מה שאדם הראשון חטא ומאז נתקלקלו הברואים (ראה עוד במגלה עמוקות ריש פרשת לך לך).

ג. כתב בספר הקדוש 'אהבת שלום' (פרשת וישלח): 'והנה לפי פשוטן נראין הדברים שהיתה הגניזה בדרך עונש, אך האמת אינו כן, רק הגניזה של האור של ששת ימי בראשית היה לצורך קיום העולם, כי אם היו הרשעים שבדור משיגים זה האור, היו מוציאים אור זה ושכל זה אל תאוות עולם הזה ועבירות, והיו נותנים כח וחיות גדול לסטרא אחרא, ועל ידי זה היה חס ושלוש חורבן העולם, ועל כן גזזו הקב"ה, שלא יהיו נהנים מן האור רק בדרך גניזה, ועל ידי זה יהיה קיום העולם^{יא}'.

ד. ובתרגום: אמר רבי יהודה, אלמלי היה האור הגנוז גנוז מכל וכל, הרי שהעולם לא יכל היה להתקיים אפילו רגע אחד, אלא מה משמעות גניזת האור, שעשאו הקב"ה כגרעין הזרע שמטמינים אותו בתוך העפר ומשם הוא מצמיח תולדות, אף על פי שהוא עצמו אינו נראה.

ה. ראה בפירוש הרמ"ק לספר יצירה (פ"ג מ"ד): 'צריך להקדים כי הם שלשה חלקים בנמצא הגשמי המתגלה, והם 'עולם' 'שנה' 'נפש' וסימניך עש"ן, והם מציאותם אחד^{יב}'.

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

היתה אורה יוצא לעולם, שנאמר (מלכים א' ו' ד) 'ויעש לבית חלוני שקופים אטומים', 'שקופות אטומות' - היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם. אמר רבי לוי: משל למלך שבנה לו טרקלין ועשה חלונותיו מקטינות מבחוץ ומרחיבות מבפנים כדי להכניס אורה לתוכה, אבל חלונות של בית המקדש לא היו כן, אלא מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה גדולה'.

מ"א), ובהם צוה ה' את הברכה להשפיע על כל הענפים התלויים בהם, שיקבלו נקודת חיות מאותו אור תעלומה.

הארץ 'אור הגנוז' בשורשי ה'עולם' שנה ונפש'

ב'עולם' - הוא במנורת בית המקדש שמשם יצאה אורה לעולם, כמו שאמרו במדרש רבה (ויק"ר לא ז): 'חלונות היו לבית המקדש ומהם

וכך כתב הש"ה הקדוש' (פרשת ויקרא תורה אור אות ג): 'כן האדם למטה הנעשה בצלם ובדמות, היה קרב גופו לנשמתו להיות הכל אחד, להיות כדמות עליון בסוד הדבקות, ואז הוא קרבן לה', והושם בגן עדן שהוא מקום הנבחר ממקומות העולם, ונברא להיות חי לעולם - 'זיהי לנפש חיה' (בראשית ב ז), כלומר, כי נפשו היה כולל כל נפשות העולם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא, פקודי ג) כי כל הנשמות היו כלולות בנשמת אדם הראשון. נמצא היה הוא בחיר מן האנושי, ומקומו היה בחיר, והיה ראוי להיות נצחי לא לזמן קצוב. הרי הוא כולל שלש שלימיות המציאות המוזכר בספר יצירה (פ"א מ"ד) בכמה עניינים, והם: עולם שנה נפש, שהוא סדר העולם, וסדר הזמן, כי שנה הוא ענין השתנות הזמן, וכלל הנפש. כן היה שלם בזמן וחי לעולם. והוא במבחר העולם שהוא גן עדן. והוא הנפש כולל כל נפשות, ואז היה קרבן לה' קרבן ממש על גבי מזבח של מעלה בסוד המרכבה, והיה קרב אצל עצמו, כי היה בעצמו קרבן, והיה מקוים בו 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', כי מכם ובכם היה קרבן לה'. וסוד האכילה שציוה לו השם יתברך לאכול היה הכל בקדושה ובטהרה, כענין שרמוז בפסוק (בראשית ב, יז) 'מכל עץ הגן אכל תאכל' היה בסוד הקרבן, אלא כי שלחן של אדם הוא בסוד הקרבן. והענין, האדם בעצמו היה קרבן לה' בסוד 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', והאוכל אשר יאכל בטהרת הקודש היה קרבן לו, בסוד 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם', הרי האדם עולם שנה נפש. אך ורק מיעוט שנתמעט בקלקול עצת הנחש, אז ירד מגדולתו, כי הנחש הטיל זוהמא. ולא פסקה עד שבאו להר סיני, ואז פסקה זוהמת הנחש (שבת קמו א), והיה ראוי להיות מוחזר העטרה ליושנה, וסימנך: 'והר סיני עש'ן' (שמות יט, יח), ראשי תיבות: עולם שנה נפש. אחר כך חזרו לקלקולם בעגל, ואז חזר העולם לקלקולו, ולא יתקן בתיקון האמתי כמתחילת הבריאה, עד לעתיד בגאולה האמיתית'.

מילי דמלכא

107), ולכן משתמשין צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו, על ידי התורה שיש בה אותו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו. כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות מה שכתב לדודי זקני המנוח רבי גרשון קוטיבור ז"ל שנסע לארץ הקדושה, איך שראה אותו בשבת בחוץ לארץ, ומה זה עשה בחוץ לארץ. והשיב לו דודי זקני באגרת, שבאותו שבת עשה איזה גביר ברית מילה בחוץ לארץ ושלה אחריו להיות מוחל אצלו, וכהנה וכהנה אשר קצרה היריעה מהכיל, אשר הסתכל ממש מסוף עולם ועד סופו והכל היה על ידי אותו אור שנגנו בתורה".

ובשנה – הוא בשבתות וימים טובים ובפרט בימי חג החנוכה, שבהדלקת הנרות מזריח אור גדול זה של 'אור הגנוז' (ראה בני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת מאמר ב שהארץ ביסוד זה)

ב'נפש' – הוא בקרב הצדיקים, שיש להם כח הבטה וראיה למרחוק, לראות את כל היקום בעינים שכליות של ראיית פני אלהים, וכלשונו זהב של ה'זוהר הקדוש' (ח"א מו.): 'בתיב (תהלים לא כ) 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך', 'מה רב טובך' - דא אור קדמאה דגניו קודשא בריך הוא 'ליראיך' - לצדיקים, לאיננו החלי חמאה! וכל זה נעשה מכח יגיעתם בתורת ה' ששם מקום גניזת אותו אור גנוז, וכפי שכותב ה'דגל מחנה אפרים' (פרשת בראשית): 'ואיתא במדרש (ב"ר יב א) 'כי טוב' (בראשית א ד) - לגנוז, וגנוז לצדיקים וכו' משתמשין צדיקים בכל דור ודור (חגיגה יב). עיין שם. ושמעתי מאדוני אבי זקני [מרן ה'בעל שם טוב הקדוש] נשמתו ערן זללה"ה, היכן נגנו האור ההוא, ואמר שהשי"ת גנוז בתורה (עיין זוהר הקדוש השמטות ח"א

1. היפכנו הסדר לכתוב 'נפש' קודם 'שנה' כי נשוא מאמרינו נוגע הרבה בנקודת ה'שנה', ולכן דרשנו את הפשוט פשוט קודם.
2. וראה עוד ב'מאור עינים' (פרשת שמות): 'נודע מה שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יב.) 'אור שבששת ימי בראשית היה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שראה שאין העולם כדאי לו, עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא'. והענין הוא, כי יש אור הגנוז שנגנו בהתורה, כי התורה נתלבשה בלבושין כמו שכתב דוד המלך ע"ה (תהלים קד א) 'ברכי נפשי את ה'', כי אור הגנוז יקר מאוד להשיגו, ועל זה אמר דוד 'ברכי נפשי את ה'', אך ש'אלהי גדלת מאוד' - להשיגך, כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד (זוהר הקדוש ח"ג עג). על כן אמר 'הוד והדר לבשת' בלבושין באופן שכל אחד יוכל להשיגו מהתורה, כפי מה שהוא כך רואה דרך הלבושין הבהירות. 'כי שמש ומגן ה' אלהים' (תהלים פד יב), כמו שהשמש אי אפשר להסתכל בו כי אם על ידי מגן, כך באלף אלפי הבדלות אור עצמותו אור הבהיר, אי אפשר לכל אדם להשיגו, כי ממש על ידי אור הבהיר יוכל להביט מסוף העולם

ה ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

ב' דרכים בניסים: א. ניסים גלויים
לרבים. ג. ניסים נסתרים ופרטים

לאקדמות מילין ניתי מתיקין
כדובשין מהספר

הקדוש 'באר מים חיים' (פרשת שלח -
במדבר יד ח) שם ביאר יסוד גדול על
מהות הנהגת העולם בדרך נס, ומפני
שכל דבריו נצרכים לענייננו, נעתיק
את כל אריכות לשונו הברוך: 'שני
כחינות נמצאים במה שהקב"ה מפליא
ניסיו לעמו ישראל, שעליהם שיבח
אליהו למרי עלמא (תיקו"ז הקדמה יז).
ואמר: 'אנת הוא [א]. עילת העילות,
[ב]. וסיבת הסיבות'. האחד, כאשר
הקב"ה מפליא פלאות בשבירתו ושידוד
כל כחינת מבע העולם ומכניע כל
מערכת השמים וכוכביהם נגדם, כמו
בפקידת אברהם ושרה כבנים שמול
השמים הראה להיות אברהם עקף
לעולם, לא יראה זרע חם ושלום
וחקב"ה הגביהו למעלה מן המול ואמר
לו מאי דעתך דקאי צדק במערכ,
אהדרנא ומוקמינא ליה וכו' כמו
שאמרו חז"ל (שבת קנו:). או בניסי

היורד לשכון בביתו של כל אחד ואחד
כנרות המנורה בבית המקדש (ראה
רמב"ן במדבר ח ב), ולפיכך 'הנרות הללו
קודש הם'. וכך הוא לשונו של הרה"ק
רבי פינחס מקאריץ זי"ע (אמרי פינחס
שער ד שבת ומועדים אות ח): 'בחנוכה
בשעת הדלקת נרות יורד אור הגנוז,
ולכך יש לכל אדם לישב אצל הנרות
שלו אחר הדלקה כל החצי שעה, ולכך
יש ל"ו נרות נגד ל"ו שעות ששימש
אור הגנוז לאדם הראשון (ב"ר יא ב)
והוא האור של ל"ו מסבתות. ומפני
שהאור הגנוז הוא גדול מאוד ואין
עולם הזה יכול לסבול אותו, ולכך
אינו שוהה בחנוכה רק חצי שעה
בשעת הדלקת הנרות'.

ועל של עתה באנו, ללמוד בינה מדוע
אכן 'זרח בחושך' - בימי
החנוכה שהם בתוקף לילי טבת
הארוכים, 'אור לישרים' של אור עצום
זה שנגנז ואינו מתגלה אלא במקומות
ובנפשות קדושים, שהוא מאיר ובא
בביתו של כל יחיד ויחיד, ושוכן איתם
בתוך טומאתם.

ועד סופו, וכמו שנודע זה ממעשים שראינו מבני אדם שזכו לכך כגון ה'בעל
שם טוב' נשמתו בגנזי מרומים שסיפרו עליו כשהיה צריך לדעת שום דבר פרטי
אפילו מעניני בני אדם - דבר גשמי, היה מסתכל בהתורה ולומד בה בדחילו
ורחימו ומדבק את עצמו עד שהגיע לאור הגנוז בתוכה, והיה רואה בדבר שצריך
לראות ממש, כמו שאמרו בש"ס 'מסוף העולם ועד סופו', אך לא כל אדם זוכה
למדרגה זו, על כן גזרה חכמתו יתברך לגנוז האור ההוא בתורה ולהלבישה
בלבושין בכדי שירגיל האדם את עצמו מעט מעט לראות האור דרך הלבושין
כפי מדרגתו ושוורש נשמתו, וילך ממדרגה למדרגה עד שבהמשך הזמן יוכל
להגיע לאור הגנוז בה, לראות הבהירות בלי מסך מבדיל, עיין שם עוד.

בית המלך ולבקש מלפניו על עמה וכו'. ועל זה הקב"ה מהולל בתשבחות סיבת הסיבות שהוא המסכב כל הסיבות וכל טבע העולם, הכל מלא השגחת הכבוד יתברך והוא מלא נסים ונפלאות בהמצאות טרף לבריותיו ובכל הדברים שבעולם'.

ובהרחב דבר, המפורסמות אין צריכים ראייה שתכלית

בריאת העולם היה רק לשם כוונה אחת, שנתאוהה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים (תנחומא פרשת נשא טז) וייודע ויתאמת גם במקום השפל ביותר שה' מלך ומלכותו בכל משלה. כפי שכבר הקדמנו בריש המאמר, בתחילה קודם שחטא אדם הראשון על הנפש, מהלך אלוהי זה הושלם על ידי שהבריאה כולה הייתה מחוברת לגבוה באופן נעלה, וראו הכל בכיורוד את נקודת ה' בכל פרט ופרט, אך כיון שחטא אדם הראשון, נשתנו סדרי בראשית בגזירתו של מקום¹, ומאז ועד עתה עיקר רצונו ששמו יתגדל ויתקדש דווקא מתוך הסתר דבר, שעולם כמנהגו נוהג על פי טבע מבלי כל שינוי, ואף על פי שנדמה כאילו עזב ה' את הארץ, יבררו ויחפשו מי בעל הבירה וימצאו אותו.

יציאת מצרים וקריעת ים סוף והורדת המן והשלו ארבעים שנה לשש אלף רגלי, שכל אלה הם ניסים למעלה מטבע העולם. ועל זה עולה שבחו ב'עילת העילות', כי לפי שהוא כביכול העילה הראשונה וכולם הם עלולים מאתו יתברך, הרי כולם בידו הם לשברם ולהכניעם ולכפותם מלפני מקבלי התורה וצאצאיהם.

והשנית הוא, כשחם ושלום אין ישראל זוכים לבחינה המופלאה הלוז שיהיה הנם נגלה ונראה לעין כל - כי הוא האל העושה פלא, אז כביכול הקב"ה מפלא ניסיו עמהם מלובש בדרך טבע העולם, כמו בנס חנוכה כשעמד עליהם מלכות הרשעה וכו', אף שהקב"ה מסר 'גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים' (נוסח י'על הניסים), מכל מקום יוכל המתעקש לומר כי מקרה הוא שקרה בטבע העולם להיות אימת חלש על ניבור ולהתנבר עליו, וכן בכל מלחמות ישראל אף שהיו בנסים מופלאים, מכל מקום הם מלובשים בטבע העולם לערוך מלחמה בבלי קרב לישא גוי אל גוי חרב, וכמו בנס מרדכי ואסתר אף שהיה נם נפלא פלא והפלא, מכל מקום נתלבש בטבע שתלקח אסתר אל

ת. חובה עלינו לציין את הפשוט והמובן, שחלילה מלומר שהיה שינוי ברצונו העליון, אלא שמראשית כזאת זה היה רצון ה' שהבריאה תרד אחר כך מטה מטה וכפי שהאריכו בזה ספרי הקודש, ואנו לא באנו אלא לכתוב בשפה ברורה שתהיה מובנת לכל לפשט את נקודת החילוק בהנהגת העולם בין קודם חטא אדם הראשון לאחריו.

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ז

או בדור המדבר, או שמא בהנהגה נסתרת של חיי טבע כפי המציאות ברוב ימות עולם, ברם 'ניסים פרטיים', כלומר, אותות ומופתים שנעשו לצורך יחידים לא פסקו מעולם, וכמו המעשה ברבי פינחס בן יאיר שביקש מנהר גינאי שיחלוק לו מימיו וסייע בעדו לקיים מצות פדיון שבויים (חולין ז. ו) וכך הוזה. או כמו הנודע (דגל מחנה אפרים פרשת וישלח וראה גם נוצר חסד להרה"ק מקאמרנא ז"ע פרק ו הובאו דבריו להלן) ממרן ה'בעל שם טוב הקדוש' ז"ע שעבר את נהר הנעסטר בנס שלא על ידי שמות הקודש, ועוד ניסים ונפלאות עד אין חקר שנעשו למען הצדיקים ובכוחם, ובעזרת ה' בין הפרקים יתבאר על נכון גם מושג זה על מה ולמה זכו אותם קדושי עליונים לניסים אם נשתנה סדרו של עולם שלא להשתמש בדרך שמעל לטבע.

קצרים של דברים, רצה ה' לשכלל עולם גשמי אשר משם יתקדש שמו, ומחשבה זו לא השתנתה מעולם, אלא דרכי העבודה כיצד להגיע לידי כך השתנו לפי הזמן וגדלות הנבראים, קודם החטא היתה ההנהגה באופן של למעלה מן הטבע, מהארת ה'אור הגנוז' המבטל את כל הבלי הגשמיות. ולאחר חטאם של אדם ותוה, נתקללה

יוצאים מן הכלל האמור – על דרכי ההנהגה אחר החטא, הם ניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף ובייתור הנס האלוהי שה' ירד משמי קדשו והודיענו את תורתו, שכל אלו הם ניסים שלא כדרך הטבע אף על פי שספו תמו דרכי ההנהגה של קודם החטא, לפי שבס רצה ה' להניח להם לישראל, חיזוק ותוקף להגדיל את אמונתם בו, ואז מתוך שיהיה גלוי וידוע לפנייהם כי גדול ה' ומהולל, אזי גם בהנהגת הטבע שתבוא לאחר מכן ימשיכו לתפוס בפלך האמונה של 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד' (דברים ד לה), ודברנו הכא, הן הם דברי הרמב"ן הנודעים שבסוף פרשת בא (שמות יג טז) בחיזוק מצות האמונה שם הציב כמסמרות דברי אמת: 'ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

ודע וראה, שכל אמרנו עד עתה נסובים על דרכי ההנהגה בכלליות, היינו, כיצד מורגשת הנהגתו ית' בעולם באופן כללי, האם על ידי ראייתו בחוש כפי שהיה קודם החטא

ט. מעשה זה הובא בהרבה ספרי החסידות, וב'דגל' שהוא המקור כולם - כך לשונו: 'על דרך שסיפר אדוני אבי זקני [מרן ה'בעל שם טוב הקדוש'] נשמתו עדן זללה"ה, שפעם אחת עבר הנעסטר בלי שום שם, רק היה מניח חגורו ועבר עליו. ואמר, שבאמונה גדולה הוא שעבר'.

מילי דמלכא

אבותינו הראשונים שהיו גבוהים מהדורות שלאחריהם לא זכו לנפלאות כמו הדורות המאוחרים השפלים ונמוכים בקומתם.

מלמדים ספרי הקודש יסוד גדול, שאף על פי שאמת נכון הדבר שהדורות הראשונים היו בדרגה עלאה של ידיעת ה' ויראתו, אבל עדיין מכל מקום לא זרחה להם השמש של אור התורה, וכפי שענינו תחזינה מישרים שאין בידנו מאותם הימים והקדושים שום הלכות ודקדוקי סופרים שנמסרו לנו על ידם אלא ממש מעט מזעיר – ולכן גם לא יוכלו לפעול ולחיות בדרך של נס, לא כן בגלות בית שני ש'במחשכים הושבנו' (איכה ג ו) 'זה תלמוד בבלי' (סנהדרין כד.) בגלות בבל, דווקא 'משם רועה ישראל' עד היום הזה בריבוי התורה שלא זכינו עד אז, של הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים מבלי סוף.

ואלו הם דברי ה'פרקי היכלות דרבי ישמעאל' (רבתי פרק לא) המגולל לנו את סוד זה של ריבוי התורה שנמסר דווקא אחר חורבן בית שני: **'אמר רבי ישמעאל: כך אמר רבי עקיבא משום רבי אליעזר הגדול, לא קבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל, עד שכפו למלכו של עולם וכל משרתיו ונוקקו להם',** וגילה להם סודה

האדמה ומאז ועד עתה הבריאה פועלת בכוונת מכוון על פי דרך הטבע – והוא הנקרא דרך של 'סיבת הסיבות' וכמבואר, זולת עתים מיוחדים שבהם כימי צאתנו ממצרים, שאז מתנוצץ הארה למעלה מדרך הטבע גם בסדר הנהגת העולם, בבחינת 'עילת העילות'. וגם בזמני הטבע עדיין נעשים ניסים פרטיים, אבל אין בכוחם של אותם ניסים לשדד מערכות תבל ולגרום לכל הבריאה לכוף עצמם תחת ה', אלא הם הארת פנים משמים המוגבלת למעטים מאוצר מתנת חנם.

התגברות הניסים ואור התורה החל מוזמן חורבן בית שני

לבשנדייק נמצא, שגם 'הניסים הפרטיים' שאמרנו שהם נותנים גם כעת אור כבראשונה, לא היו נחלה שכיחה אצל עבדי ה' עד ימי בית שני וכפי שניתן להיווכח מעיון בספרי הנביאים שאין בהם כמעט ניסים ופלאות שקרו מעל לדרך הטבע זולת כמה נסים אצל אליהו ואלישע או במעשה שמשון הגיבור וכיוצא בזה שהם מועטים מאד ביחס לניסים שקרו לאחר מכן, ועיקר התפשטות מעשה ניסים לאלפים ולרבבות היו החל מימי בית שני ואילך, ודבר זה אומר דרשוני, מדוע

י. וראה לכהן מלובלין ז"ע בספרו 'צדקת הצדיק' (אות צג) שם ביאר, שהכפיה היא מה שביטלו אנשי כנסת הגדולה את יצר הרע של עבודה זרה (יומא טט:), עיין שם עוד.

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

ט

הרואה והשומע מאשר נעשה, יתמלא ביראה טהורה בראותו שלה לבדו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, ולשוב מכח זה לעבוד את ה', וכפי שמשה ובני ישראל ענו ואמרו בשירת הים, שפרסום הנס של קריעת ים סוף השיג את מבוקשו, שאז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען' (שמות טו טו). והנה אף שאצל הקב"ה אין חילוק בדרכי ההשפעה אם היא דרך נס או שהיא כדרכו של עולם בכח הטבע, לפי שהטבע עצמו הוא גם כן כולו נס, מכל מקום כיון שעיקר רצונו להנהיג את עולמו בדרך הטבע, כי ההנהגה הניסית ממעטת את עבודת ויגיעת האדם למצוא את מוצא פי ה'. על כן לא עביד הקב"ה ניסים בכדי (עיי' ברכות נח.) - ונסתם מאיתנו דרך זו של ניסים שמעל לטבעו של עולם.

אכן אותם קדושי עליונים שזכו בכח עבודתם לכתת את גופם עד שכל מעשיהם מושלכים לגבוה לעשות רצון קונם וחפץ צורם, אזי שוב אין טעם להסתיר מהם ולהנהיג את העולם על פי הטבע, שהרי הם מעידים ואומרים גם בתוככי הטבע שיש ה' בקרבם ואין להם הפרש בין זה לזה. ולכן, כשהטבע מונע בעדם לעשות פעולה שהוא בעצם רוחני לצד

של תורה היאך יעשוהו והיאך ישתמשו בו"א. ועוד שם (פרק כז): 'אמר רבי ישמעאל: כך אמר רבי עקיבא משום רבי אליעזר הגדול, מיום שנתנה תורה עד שנבנה הבית האחרון, תורה נתנה, [אבל] הדרה, יקרה, גדולתה, וכבודה, ותפארתה, אימתה, פחדה, ויראתה, עושרה, נאותה, וגאונה, עוזה, ועוזה, וכבודה לא נתנו עד שנבנה בית אחרון'.

ומשכך ננקוט האי כללא בידנו לתרץ את ששאלנו אודות ריבוי הניסים באחרית הימים, ששני אלו הניסים והנפלאות הולכים בד בבד עם הארת אור התורה, שכפי מה שאור התורה מתפרסם בעולם, כך גם הניסים מצויים ופרים ורבים יותר, ולכן ישראל שבבית ראשון אפילו שהיו גבוהים ונישאים, כיון שלא זכו לאורה של תורה עמוקה לא היה בכוחם לגלגל ניסים, אבל יהודי בית שני שזכו לכתרה של תורה יוכלו ממילא למשוך הארות של ניסים בכל מעשיהם ומסעיהם.

תכלית הנס להגדיל שמו ית', ומעלת הצדיקים שמבררים את שמו תמיד גם בטבע ולכן אין טעם שהעולם ימשיך להיות מוסתר

והענין באריכות זהו ביאורו, תכליתו של 'נס' הוא לגרום שכל

יא. 'שתמשו בו' היינו ההוראה כיצד לפעול צירופים בשמות הקודש (לשם ספר הכללים

הנהגה זו של למעלה מדרך הטבע, מסורה רק לצדיקי אמת ואין יד הכל ממשמשים בה, וזה כי האדם ההמוני, גם אם מתעורר בקרבו הארה נפלאה לעבוד את ה' בתורה עבודה, וגמילות חסדים, הלב יודע יותר מכל, שכשתנוח ממנו הרוח ותלך לה, יצר הרע חוזר למקומו^ב (כ"ר ע ח) ואדם כמנהגו נוהג - לאכול ולשתות ולהתענג בתענוגים, והוא מתקשה עד מאד לפעול ולהפעיל את מעשיו ולחיות כאילו המלך מביט בו ורואה כל תנועותיו והליכותיו ולעשותם בקדשי קדשים, וכיון שכך, שהוא אינו דבוק כסדר בידיעה זו שאין מציאות של טבע והראיה שהוא נמשך אליו פעם בפעם, לכן אי אפשר להבהיק עבורו אור של למעלה מדרך הטבע אחר שהוא עצמו קשור ומאמין בטבע, לא כן בצדיקים שאין להם שום שינוי בדביקות עליון לה', וגם בעת שקשה להם הרי הם עומדים במלחמה שערה שלא לילך שובב אחר הטבע, ומשכך רב כוחם לזכות שא-ל ה' יאר להם ויגלו עיניהם לראות את האור הגנוז היכול לגבור על כל מניע ומפסיד מחיי הטבע. ובזאת ייתי לנא מדוע כשהוצרך מרן ה'בעל שם טוב הקדוש'

עבודתם הרמה, מיד מאיר להם פנימיות הטבע של האור הגנוז בהבהקה מיוחדת, עד שהנהגת מעל לדרך הטבע של אור יקר זה, נהפך להיות אצלם ההנהגה הטבעית ממש, שכן לדידם גם הטבע הוא אינו טבע כלל אלא הארת ה', וכיון שכך בדין הוא שיאיר עבורם ה'אור הגנוז' העושה ניסים ומוכיח שהעולם כולו הוא מעל לדרך הטבע.

וכך כותב ברורות הרה"ק מקאמרנא זי"ע בספרו 'נוצר חסד' (אבות פ"ו מ"א) ככל שאמרנו, שמי שדבוק בה' בכל לבו, גדול כוחו לחיות את כל חייו שלא על פי טבע: 'ולפי רוב דביקותו למעלה בעקירת כל המחשבות נשמיית, כך השראות השכינה עליו ויכול לבטל כל נזירות שלמעלה, ויכול לראות מסוף עולם ועד סופו ולשמוע כרוזין של מעלה. וזה היה מדרגות מרן אלהי אור ישראל ה'בעל שם טוב' בתכלית, ועל ידי זה ראה מסוף עולם ועד סופו, ושמע כרוזין של מעלה ועשה אותות ומופתים לעיני כל ישראל, ושינה כל הטבעיים כמו רבי חנינא בן דוכא, והכל בדיבור פיו'.

יב. זה לשון המדרש: 'וירא והנה באר בשדה' (בראשית כט ב) - זה בית הכנסת. 'הנהגה שם שלשה עדרי צאן' - אלו שלשה קרואים. 'כי מן הבאר' וגו' - שמשם היו שומעים את התורה. 'והאבן גדולה' - זה יצר הרע. 'ונאספו שמה כל העדרים' - זה הצבור. 'וגללו את האבן' - שמשם היו שומעים את התורה. 'והשיבו את האבן' וגו' - שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו'.

יא ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

הרי לפנינו יסוד גדול, שכל שהאדם משליך את טבעו הקשה ומתאמץ בדיעה שהכל מידי ה' השכיל, כך מסייעים אותו מן השמים (שבת קד:) שאט אט טבעו נהפך להיות 'טבע של למעלה מדרך הטבע', וכל העולם כדאי לו (אבות פ"ו מ"א) ולא נברא אלא בשבילו כדי שיוכל לשמש את קונו.

ריבוי התורה – האור הגנוז, התגלה דווקא אחר שהוברר שגם הגלות היא מהשי"ת

מערתה יובן ענין זה שתמהנו בו על ריבוי התורה והניסים מזמן בית שני ואילך מה שלא היה בימי קדם, ונאמר, דבאותם ימי חורבן היו בני ישראל בתכלית שפל המצב, אחר שניטל כבוד מבית חיינו וגלו ממקומם בגולה אחר גולה בחרפה ובביזות, כבן המורחק משולחן אביו בקצף גדול (ברכות ג.). ואז מצד אורחות הטבע היה עלינו להסתובב בין האומות דווים וסחופים אבלים וחפויי ראש ולהתאונן על התגשמות נבואת אחרית הימים, אבל דווקא שם במחשכי בבל, השכילו בני ישראל להביין, שכל הקורה אותם הוא 'מאהבת ה' אותם לדעת הישנם אוהבים את ה'', וגילו שהקושי הוא אינו אמת אף על פי שכך נראה בעינים, וכל הגלות הוא במקרה בלבד היפך דרך הטבע (דרוש לשבת הגדול למהר"ל ועוד רבות בספריו). וכיון שכך - שהאירו גם בסבך גלותם

להשלים רצונו שהיה רוחני כולו, לא היה רבותא כמה שהטבע נכפף למלא את מבוקשו, כיון והלמעלה מדרך הטבע היה טבעו בעולם, מחמת שכיתת בעבודתו את המושג טבע המגביל את ראיית פני ה', וכל הנהגותיו היו באופן זה.

שמא נוכל להביא ראייה לדברים הללו שיכולים לזכות להנהגה ניסית רק על ידי ביטול מכל וכל אל ה', מהמסופר בגמרא (ברכות כ.): 'אמר ליה רב פפא לאביי: מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא, ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא, אי משום תנווי' וכו' - הוכיח לו רב פפא שכיום לומדים יותר מבימי קדמונים, ובכל אופן 'ואילו רב יהודה, כי הוה שליף חד מסאניה - אתי מטרא, ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן ולית דמשגח בן. אמר ליה [אביי לרב פפא]: קמאי הוה קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם'. ונפרש לומר שמכאן נמצא חן ושכל, שכל מה שמוסרים נפש לפני ה' ומקדשים מלחמה בתוך הגשמיות להתודע ולהיגלות כי הוא מלך, כך זוכים להיות קרבים גבי מלכא ולניסים גלויים, לפי שהטבע ושאינו, שניהם שווים לטובה, אבל אם חסר במסירות נפש למען שמו באהבה, שוב איננו ראויים לניסים, כי מאן יימר שכשישמע ה' את קולנו ויזכה את איש הטבע בנס גדול, יבוא הלה וימשיך בכוחו זה ליראה את ה'.

כ. עלה עזרא מבבל ויסדה, הלל הבבלי רבי חייא ובניו ויסדוהו. ולא פסקו מהם שתי ישיבות כדאיתא בתנחומא (פרשת נח ב). ובוודאי אין דווקא המכוון על גלות בבל, כי כמו בן כל הגלויות פועלים התקרבות הנאולה והתרבות התחדשות התורה בכל דור, כאומרם ז"ל (שיה"ר ד יב) הרבה צדיקים העמידה בחורבנה יותר מישיבה'.

החשמונאים לא שתו לב למגבלות הקושי והטבע, ובכח זו זכו להארת אור הגנוז שלמעלה מן הטבע

על פי הדברים האלה יאר לנו ענינו של חג החנוכה באור גדול, דהנה בהאי שעתא של נס חנוכה היו ישראל בשפלות גדולה, וכמו שהאריכו אגדות חז"לי וספרי קורות הימים כ'יוסיפון' וספרי 'מקבי' ועוד, שרבים מעם ישראל הלכו שולל אחר תרבות יון שביקשה 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', ורוב מנין ובנין של כלל ישראל נטו בלבם לחכמת יון ועניינם, ורק י"ג אנשים שהם חשמונאי ובניו נותרו לה' לבדם כמו שגילה רש"י בפירוש מקרא שכתוב בברכת שבט לוי (דברים לג יא) - 'מחץ מתנים קמיו ומשנאו מן יקומוך': 'איה שעתידין חשמונאי ובניו להילחם עם היונים, והתפלל עליהם, לפי שהיו מועטים י"ב

הקשה שהטבע אינו כפי שנראה אל א חבוי בו אור גדול, מיד זכו שנגלה כבוד ה' עליהם כמו שנרמז בנבואת יחזקאל שהיתה תיכף עם בואם לבבל, ומאז ועד הלום מאיר בעולם אור גנוז שנגזז בתורה, שהשי"ת שווה ומשווה בין גלות לגאולה ובשניהם נמצא השי"ת, ועל כן גם אין נפקא מיניה בהנהגה על פי טבע להנהגה ניסית שידיעת שניהם שווה כאחד שא-ל אחד עשאים, והנהגת ישראל נהפכה להיות בצד מה בהנהגה של למעלה מדרך הטבע החקוקה בתוך חיי הגשם המוגבל, ולכן נפתח להם פתח של ריבוי ניסים פרטיים בזמן הזה אשר לא שערום אבותינו.

ולא גלות בבל לבד אמרו אלא גם בכל הד' גלויות וכן בגלות האדם בעצמו, שכפי מה שמוברר לאדם שהמיצר הטבעי אינו אלא הסתר פנים והוא מתייגע למצוא אור ה' בתוכו, כן זוכה לאור התורה - אור הגנוז ולהנהגה ניסית בתוככי הטבע, וכדבריו של הכהן מלובלין ז"ע (פרי צדיק לסוכות אות ח ובעוד מקומות רבים בספריו): 'כמו שמצינו בגלות בבל דייקא נפתחו השמים וראה יחזקאל כל מעשה המרכבה, ומפורש שם כל סתרי המרכבה מה שלא ניתן רשות לדרוש כידוע. ודווקא בבבל נתייסדו כל התורה שבעל פה כאומרם ז"ל (סוכה

יג. ראה למשל במעשה דמרים בת בילגה (סוכה נו), ובעובדא דיוסף משיטא ויקום איש צרורות (ב"ר סה כב) ועוד רבים.

על התורה, ישנו חידוש בג' הפרשיות העוסקים במכירת יוסף ורדתו מצרים ו'ישב - מקץ - ויגש', שם אוגד הרב המחבר את ג' אלו לאחדים בידינו ונוקב להם שם כבוד בשם 'צאן יוסף' לבאר מעשה זה של 'מכרם בכסף צדיק' (עמוס ב 1), ונמצא כתוב שם (תורה אור פרשת ויגש אות יח ובהמשך הדברים), שיוסף הצדיק נגלו לו כל תעלומות התורה, מחמת שהיה שמור בקדושת היסוד בדרגת צדיק יסוד העולם.

וביאורו כך הוא, שמירת מידת היסוד עניינה, לקחת את כל התענוג הגשמי שהוטבע בנפש האדם, ולבטלה מכל וכל אל התענוג שה' רוצה — שישמרו את משמרת אלו האברים ולא ישתמשו בהם לצורך הנאה גשמית בעבור שאהבת ה' תהיה יותר מההנאה הגשמית שביכולת האדם להשיג בקלוקלו. אם נשתמש במטבע לשון שאמרנו עד הנה, הווי אומר: שמירת היסוד פירושו, לבטל את כח הטבע המסתיר את ה', מתוך ידיעה שהטבע הוא אינו כפי צורתו הנראית אלא גבוה יותר, וגם שם נמצא השי"ת. ולפיכך יובן, שמאחר ולא קם עוד בישראל כיוסף אשר מסר נפשו בניסיון קשה משל האבות (כ"ר פז ה)

בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה'. וכל סיבת יציאתם של בני חשמונאי למלחמה היתה רק למען שמו באהבה, כדי להשיב את ישראל למוטב, ולהודיע בעולם 'מי כמוכה באלים ה'' (ראה פירושי סידור התפילה לרוקח בכיאר 'או ישיר'), ולהשיב את העבודה אל בית המקדש וששם יעבדהו ביראה כשנים קדמוניות. ועל כן — כיון שמלחמתם היתה לשם שמים, שלא חשבו לרגע שמלחמתם נגד אימפריית יון הינה מלחמה אבודה, ואיככה ירדוף אחד מהם אלף ושנים ינוסו רבבה, זכו לאור באור ה', שהשי"ת אמר ויהי שכיון ושמו מקודש בפיהם גם במעמקי הטבע, שוב כבר אין טעם לחלק בין הנהגה טבעית להנהגה ניסית, וקבלו התגלות הארה ניסית בתוככי מלחמתם הגשמית ש'מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים' והתמלאה משאלותם של החשמונאים להאיר את שמו הגדול בחשכת הזמן וכמו שאומרים בשבח 'ועל הניסים': 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך'.

עומק משמעות גזירת יון שכל בתולה תינשא להגמון תחילה

ונוסף עוד טעם לשבח בעניין זה. בספרו של ה'של"ה הקדוש'

יד. וזה לשונו בריש פרשת וישב: 'שלושה פרשיות אלו עולות בקנה אחד, מדברות מענין עסק יוסף עם אחיו שהלך לראות שלום אחיו ושלום הצאן, וקרהו כל הסיפור. על כן כללתינהו, ובחדא מחתא מחתינהו יחד בחוט המשולש'.

מילי דמלכא

שליט על הלב, ואם כן קשה, מהיכן הגיעו הארורים האלו לגזור גזירה שכל עניינה תאוות לב שלא על פי הוראת שכל, ושכל באי עולם מימות נח ואילך כבר פרשו עצמם וגזרו עליהם שלא לעשות כן (ב"ר פ ו). עלינו לשוב על הראשונות ולומר, שכיון וכל מלחמת יון היתה כנגד מידתו של יוסף – היינו, הגילוי שהטבע כולו בטל מפני אור ה' והתענוג לא-ל-עליון, על כן כשעמדה מלכות יון הרשעה עלינו וביקשו שנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו כפופים לשכל האנושי, פתחו תחילה בקלקול מידת הקדושה, על מנת להטביע את ישראל בטבע, ושלא יתגלה להם אור ה' היוצא לשומרי בריתו ולזוכרי פיקודיו של מקום^{טו}, וידעו שכיון ויבטלו את קדושת ישראל המאמינים שה' מנושא

לשמור על קדושתו ותאוותו, לכן ממילא נפתחו לפניו אוצרות שמים של הארת האור הגנוז החבוי בתורה שהם מעל לדרכו של עולם כיון שהוא עצמו היה מנושא ומוגבה מטבע הבריאה^{טז}.

ובאשר אמרנו ביוסף הצדיק כן ראינו בנס חנוכה, כי אמרו ז"ל (כתובות ג, רש"י שבת כג. ד"ה היו באותו הנס) שהיתה גזירה ממלכי יון, שכל בתולה המבקשת להינשא, תינשא לטפסר תחילה, עד שקמה בתו של יוחנן כהן גדול ומסרה נפשה בהריגת האגמון אליפורני ובטלה הגזרה. ולכשנתבונן יעלה ויבוא לפנינו שגזירה זו היא אחת מפלאי הפלאות הגדולים ביותר מגזירות היוונים, לפי שמלכות יון חרטה על דגלה כידוע הנהגה שכלית של הבנה וידיעה ולהיות המח הגשמי

טו. וב'שפת אמת' (פרשת מקץ שנת תר"נ): 'החושך בא על ידי שהנהגת עולם הזה מתלבש בטבע וצמצום, אבל לבני ישראל מיוחד הנהגה פנימיות שהוא בלי גבול ומדה - בכח התורה דכתיב בה (איוב יא ט) 'ארוכה מארץ מדה' וכו'. ועל ב' אלו [היינו, ב' ההנהגות] נאמר 'להגיד בבוקר חסדך' (תהלים צב ג) - הוא כשמתגלה אור הפנימי בחינת יוסף הצדיק שנקרא 'בוקר' כמו שכתב ב'זוהר הקדוש' (ח"ג ד). 'אמונתך בלילות' - הוא כשמתלבש בטבע אז התיקון על ידי אמונה.

טז. קח נא מלשונו של הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספר 'פרי צדיק' (לחנוכה אות א) המלמד את כל זאת: 'והנה חנוכה חל תמיד סמוך לפרשת וישב שמדברת מתיקון פגם הברית. והיינו, שיבורר 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס כא). ואור תורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקא וזה שנאמר (דברים לב ב) 'תזל כטל אמרתי' - דקאי על תורה שבעל פה. והוא אור הראשון שנגזר לצדיקים כמו שאמרו בחגיגה (יב). שנאמר (בראשית א ד) 'וירא אלהים את האור כי טוב' - ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג ז) 'אמרו צדיק כי טוב'. ואור הראשון נגזר לעמלי תורה שבעל פה כמו שאמרו (תנחומא פרשת נח ג) על הפסוק (ישעיה ט א) 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול' - אור שנברא ביום ראשון וכו'.

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

טו

כהנהגת ה' של ניסים שלמעלה מדרך הטבע, שבשניהם נמצא נקודת ה' המחיה.

ובכן נשגיב לומר, שגם בנס חנוכה היה לי"ג בני החשמונאים עבודה קשה למאד, שמלבד מה שלחמו בחירוף נפשם בקשת ובחנית להשיב למחרפיהם מלחמה שערה, היה עליהם להישאר גם בד בבד אחוזים ודבקים בה' ולא להסיח דעת לרגע אחד מעמו ית', כי רק כשהמח אינו בורח למחשבות אחרות, הווי סימן מובהק שהקשר של קיימא בינו לבין ה' עומד איתן ואינו משתנה לפי הזמנים, מה שמביא בהשפעתו ניסים ותשועות, ואילולי זה הרי הוא ככל אדם שאינו למעלה מן הטבע ולכן אין בכוחו לפעול ניסים. ומעתה נאמר, שכשהנר דלק ח' ימים הוי סימן והוראה על כך שהחשמונאים היו אכן תפוסים בחכמה בהשי"ת, וזה גרם שהנס שנעשה בשמן שרומז על החכמה (מנחות פה:;) גם הוא לא פסק, מצד ההנהגה הבלתי טבעית של כהני ה', ובכח זה לא כבה הנר ונעשה ממנו נס והדליקו ממנו שמונת ימים.

ומוגבה מעל לטבע, יכול יוכלו לנו אחר כך למשוך את הלכות אחר תרבותם הרעה.

נס המנורה מורה שבני ישראל היו אחוזים בדביקות אמת ללא הפסק דאייתנן להכא, יש בידנו חכמה ודעת להבין ולהשכיל הבנה חדשה על הנס השני של חנוכה, ש'נכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים' (לשון הרמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ב). דהנה נא הואלנו לדבר לעיל מיניה, שהנהגת הניסים אינה מסורה לאנשים פשוטים, לפי שאצלם אין האור הלזה של למעלה מן הטבע מבהיק באור גדול, וגופם נמשכם פעמים רבות אחר ההנהגה הטבעית להימשך אחר הגשמי, ולא כן נחלת עבדי ה' שלהם יאתה להשתמש בניסים ובנפלאות, לפי שהם מבטלים את כל תענוגם והנאתם אל ה' בכל זמן ועידן, ואינם מסיחים דעת מאיתו ית' ומציאותו, וכל הטבע שלהם שווה בעיניהם

זה שנאמר (זכריה ט יג) 'ועוררתי בניך ציון על בניך יו', והוא על פי מה שמובא ב'זוהר הקדוש' (ח"א קפג.) 'ציון, איהו שכלולא ושפירו דעלמא' וכו' והיינו מדת צדיק יסוד עולם, וכמו שכתבו בספרים הקדושים (לקוטי תורה פרשת וישב) ציון גימטריא יוסף. וקליפת יון שהיה להכניס זוהמא בבנות ישראל, כמו שאמרנו שגזרו תיבעל לטפסר תחילה היה נגד והיפך ממידת צדיק. ועל כן החשמונאים שהיו שורש תורה שבעל פה אז, והיינו, שהיו מבוררין במידת צדיק וזכו לאור הראשון שנגזר לעמלי תורה שבעל פה, על כן היו הם המנצחים לקליפת יון'.

כולו, ונקבע שנס חנוכה אינו נס של הכהנים והצדיקים אלא נס לכל ואף לפחותים, כי נחשב הדבר כאילו כל בני ישראל נכנסו לדביקות עליונה שה' מצוי בכל, ולא עזבו את דביקותו ממנו לרגע אחד כהוכחת נס המנורה, ולפיכך גם תשועת עולמים שייכת לכלל כולו.

'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו' – הלימוד מכל זה לגבן

ובעומדנו על הפתח מבחוץ - עם סיום הדברים, נשנה את שאמרנו בדרך קצרה וממנה תוצאות לעבודתנו המעשית העולה מכל זה.

העולם כולו נברא על מנת שבני ישראל יגלו כבוד מלכותו

ית' גם בארץ, ויודיעו בעמים את עלילותיו של השי"ת כי גדול ומהולל הוא. קודם חטאו של אדם קדמאה, האירה ארץ מכבודו של הקב"ה, ובכל דבר ודבר היה ניכר שיש ה' בקרבן – שהיא דרך עליונה מעל להנהגת הטבע, ולכן היה נקל יותר לעבוד את ה'. משחטא אדם הראשון ירדה חשיכה לעולם וגזרה חכמתו ית' שהעולם יעמוד על פי דרך הטבע זולת בניסי יציאת מצרים והמדבר ששם עשה ה' גילוי מיוחד של הנהגה שלא כסדר, והאור הגדול הלזה שהאיר בראשונה, נצפן ונטמן בשורשי העולם של 'עולם שנה ונפש', וניתן לגלותו על ידי ביטול הגשם מכל וכל בדביקות אמת בתורה ובנותנה,

בבן ייאמר, שלכך נעשה הנס דווקא באש המנורה, ללמד שלב החשמונאים בער אל ה' כיקוד אש המזבח שמשם היו לוקחים את האש להצתת המנורה (יומא מה:), שאש המזבח רמז יש בו לכך שכביכול השי"ת בעצמו שרמוז באש (סנהדרין לט.) הפיל את עצמו ברוב חיבה ואהבה אל בני ישראל, והמנורה נותנת אורה רק כאשר היא מרגשת גם את האור שמצוה להביא מן ההדיוט בעבודתנו. ואם זכינו שנעשו נס והדליקו מן המנורה שמונת ימים, על כרחך לומר שהאש מלמטה בערה גם כן ללא הפסק, והיא זו שנתנה כח לאש של למעלה לירד ולהאיר מאור שאינו לפי הטבע את הארץ ויושביה.

ונם זה למרות שהוא נעשה על ידי יחידים המה 'כהניך הקדושים', לא נקבע הנס רק להם, אלא לכל בני ישראל לדורות עולם שחנוכה ופורים לא בטלי (ר"ה ט:), כי בשונה מבכל הניסים הרבים שהיו מבית שני, ששם הדביקות בה' היתה של אדם יחידי ולא של כלליות ישראל, בנס דחנוכה נפעל הנס כאילו הוא נעשה על ידי כל ישראל שהיו כלולים ביי"ג בני חשמונאי, שיצאו והוכיחו קבל עולם שתרבות יון המושחתת על הבנת השכל האנושי והטבע, כולם בשקר יסודם ויש בתוך הטבע אור הגנוז המוחבא בתוכו, וכיון שאלו הכהנים משרתי ה' הערו למוות נפשם בשם כל ישראל, על כן גם לניצחון שלהם יש שייכות לכלל

ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה

יז

קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה, ונשאר בימי החנוכה סגולה וכח גדול, של הנהגת ה' מעל לדרך הטבע ויש בהם הארה מ"ג מכילין דרחמי (פרי עץ חיים שער ראש חודש חנוכה ופורים פרק ו, קב הישר פרק צו) שהם יסוד ושורש האהבה רבה שיש בין השי"ת וביננו, הבוקע כל טבע והסתר גשמי.

מערתה, כיון ששערי שמים פתוחים ומשפיעים, אין לנו שיור כי אם להיות 'בני בינה' ולתפוס את ההארות הבאים בהדלקת נרות חנוכה ובכלליות הימים, וליצוק בקרבנו את שלימדונו החשמונאים בעבודתם, שככל מה שאחוזים ומקושרים לאור הגנוז בפנימיות העולם, כך זוכים לתשועות ונחמות, ועל ידי חיזוק עבודתנו זו, משלימים וגומרים את הארת המנורה דלעתיד בבית המקווה, שאז ייודע לעין כל, שכל הטבע הוא אלהים", ונזכה כולנו יחד ל'אור חדש על ציון' – הוא האור הגנוז (ראה פירושי סידור התפילה לרוקח ברכת יוצר אור, טור או"ח סי' נט), ובקיום הכתוב (תהלים קלב יז) 'ערכתני נר למשיחי'."

ולהזריח מכוחו את החשיכה שבעולם ישוב להתנהג בהנהגה עליונה של למעלה מדרך הטבע.

ולבן, עד ימי בית שני - שהיו ימי טובה לישראל, היה חסר הרבה בכח היגיעה בדביקות בה', לפי שהזמנים והאנשים היו גדולים ומרוממים, אבל משהגיע בית שני שבני ישראל ירדו בגולה אחר גולה ובכל זאת האמינו ודבקו בכח ה' שהוא למעלה מטבעיות העולם, לכן דווקא שם נגלה אור התורה ש'צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה' (שיה"ר ד'ו), והיה יכולת בידם לפעול ניסים שהם גם כן לא מעלמא הדין אלא מעל לטבע.

אבן בנס חנוכה ראינו גדולות מזה, שלא היה הנס מיוחד רק לאותם כהני ה' שכתתו חרב וחנית להילחם ביון מכה דביקותם בה', אלא לכל בני ישראל לדורותם, משום שהחשמונאים היו כלליות יראי ה' שבדור ועשו את כל עבודתם בשם כל ישראל, ולכן תשועתם היא לנצח ובקביעות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת כא:) 'לשנה אחרת

יז. וכמו שרמזו הספרים הקדושים (פרדס רימונים שער יב פרק ב ועוד רבים) ש'הטבע' בגימטריא 'אלהים'.

יח. זה לשון ה'מאור עיניים' (פרשת מקץ): 'ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבוא משיח צדקינו במהרה בימינו. וזהו 'ערכתני נר למשיחי' (תהלים קלב יז) מן נר חנוכה הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות'.

וכתב בספר הקדוש 'שארית ישראל' (שער הזמנים דרושים לחנוכה): 'וקבלתי ממורי הרב מטשארנאביל ז"ל, כי חנוכה הוא בסוד אורו של משיח כמאמר (תהלים קלב

(ז) 'ערכתני גר למשיח', שעל ידי מצות הנרות בחנוכה נמשך עלינו אור משיח צדקנו, אור צדיקים, אור צדיק יסוד עולם, הכולל בתוכו אור שבעה רועים, בחינת 'אור זרוע לצדיק' (תהלים מז יא) שעל ידי אור של חנוכה נמשך אורו של משיח, צדיק הכולל לתקן את נפשותינו ורוחנו וגויתנו' עיין שם עוד.

מרגניתא דמלכא

אמירות נעימות ופנינים יקרים
שהשמיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בלילי שבת קודש בעת עריכת שלחנו הטהור

פרשת וישלח תשפ"ג

א.

'וירא יעקב מאוד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו וגו'' (בראשית, לב, ח), ובמדרש איתא (מדרש הביאור כ"ח) שהעמיד יעקב אבינו את בניו כקשת וישב באמצעם כחץ, ועמד בתפלה לפני הקב"ה, עכת"ד.

ומסבירו הרה"ק מבילגורייא זי"ע, עפ"י דברי אביו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע עה"פ 'אשר לקחת בחרבי ובקשתי' (שם מ"ח, כב), ובתרגום בצלותי ובבעותי, דלכאו' מה התכוון יעקב כאן כשקרא תפלתו ובקשתו בלשון 'חרב וקשת', וכן מהו כפל הלשון חרבי וקשתי אשר לכאו' נראה כוונת שתיקה אחת.

ומבאר כי יש ב' בחינות בתפלה, יש תפלה בדרך 'ותגזר אמר ויקם לך' (אי"ב כב, כח), צדיק גוזר והקב"ה מקיים (תענית כב.), ותפלה זו כחה יפה שפועל בדיוק על המבוקש אבל מאידך גיסא כוחה היא רק לאותו זמן לחוד והיא בחינת חרבי, שפועלת על המטרה תמיד ומיד, ופעולתה מועילה רק להקרוב אליה.

ויש תפלה אחרת, והיא בקשת רחמים ותחנונים לפני אדון כל, ותפלה כזו אע"פ שלפעמים אין הישועה נראית לפי שעה, מכל מקום כחה יפה לפעול אף לאחר זמן ולדורות, והיא בחינת קשת, שלפעמים אינו מכוון היטב ולא נהרג המטרה, אבל פעולתה היא גם למרחקים.

זהו אמר יעקב אבינו התפללתי בחרבי ובקשתי, בבחינת גזירה, וגם בתחנונים, וזה היני לזמן ואף לדורות, עכ"ד המהרי"ד זי"ע.

ובזה מפרש הרה"ק מבילגורייא זי"ע את דברי מדרש הנ"ל, דיעקב ישב באמצע כחץ בתוך הקשת והתפלל גם על דורות הבאים אחריו.

ובהקדמה זו יש לבאר מה שמראה כמחלוקת המדרש והזוה"ק בענין ההשתחויות שהשתחוה יעקב אל אחיו עשיו, כדכתיב (בראשית לג, א) 'וישתחו ארצה שבע פעמים וגו'', שנראה לפניו כשפלות ובזיון, ובמדרש (ב"ר פעה"ג, א) איתא, 'וישלח יעקב ר"ה פתח (משלי כו, יז) מחזיק באזני כלב עבר מתעבר על

מדרגניתא דמלכא

ריב לא לו', ומפורש במפרשי המדרש שלא טוב עשה יעקב בזה שהשתחוה לעשיו אחיו.

איברא ראינן (מדרש הנעלם, מגלה עמוקות אופן קצ"ב), דבאותן ז' השתחוואות שהשתחוה לעשיו עד גשתו, הכניע קליפות עשיו דדמיא לנחש דאית ליה ז' רישין שהם ז' כוחות הטומאה.

וכמו שחזינן, דלאחר שהתאבק עם שרו של עשיו עלה לומר שירה, והיינו שהגיע הזמן שניצחו אותו ישראל, וגם בסוף הדבר נשקו עשיו, וכהנ"ל שהכניע קלי' עשיו.

וכפי הנ"ל שיעקב סידר את המחנה בצורת קשת, משום שפעל כאן עם עבודה של 'קשת' לדורות הבאים מובן שאה"נ שלעת עתה לא היה נראה שפועל כלום במעשיו רק אדרבה, אבל באמת פעל על ידה להכניע ולנצח קליפות עשיו לדורות עולם.

וזו היא נמי עבודתינו בימי חנוכה הממשמשים ובאים, דאין אנו סומכים על עבודתינו בדור עני, אלא סומכים אנו על דעת עבודת הצדיקים מדור קדום עד להחשמונאים, בבחינת קשת שמאיר לנו עד היום הזה.

ב.

ויעקב נסע סתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות (שם לג, יז), ובזוה"ק (ח"א קעב): אמרו, ויבן לו בית כמה דאת אמר (ישעיה ב, ה) בית יעקב, א"ר אלעזר דאתקין תפלת ערבית כדקא יאות.

ומפרש הרה"ק מבילגורייא זי"ע, דכתיב לעיל בפרשת ויצא ויפגע במקום (כת, יא), וברש"י 'אין פגיעה אלא לשון תפלה שתיקן תפלת ערבית, ושינה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ'.

ובגמ' חולין צא: איתא, 'כי מטא לחן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי, כד יהיב דעתיה למיהדר קפצא ליה, מיד ויפגע במקום'.

ויש לעיין, דלמה בתחילה כשעבר במקום המקדש לא התפלל, ולמה לבסוף יהיב דעתיה למיהדר.

א. עיין בספה"ק עבודת ישראל בפרשתו בד"ה ויאמר שלחנו כי עלה השחר, דברים נפלאים בביאור ענין זה.

מרגניתא דמלכא

ומביא הרה"ק מבילגורייא זי"ע תירוץ מאחיו מרן הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, עפ"י מאמרם (ברכות לד:) א"ר כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא [אדם המתפלל בבקעה הרי הוא חוצפה כלפי מעלה], וברש"י, דכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר.

ומקשים התוס' (בד"ה חציף עלי) הכתיב ויצא יצחק לשוה בשדה, ומתריצים דהתם מיירי בהר המוריה, ופירש הרה"ק מבעלזא את כוונתם, דזה שאסור להתפלל במקום מגולה היינו משום שחסר שם יראה הנצרך, אבל בהר המוריה איתא במדרש (ב"ר נה, ז) דנקראת המוריה דהוה המקום ש'יראה' יוצאה לעולם (וכמ"ש מה 'נורא' המקום הזה), א"כ הר המוריה שאני, ששם חלה אימת המלך מחמת קדושת המקום.

ובאופ"א מפרש, דהרי מדתו של יצחק היא 'פחד יצחק' (זוה"ק ח"ג ריז), ולכן יצחק אבינו מותר לו להתפלל אפי' במקום פרוץ (דבכל מקום שהוא הרי פחד השי"ת עליו), והבן.

ובזה גופא הסתפק יעקב אבינו בדרכו לחרון, מהו הטעם שאביו התפלל שם, אי מחמת קדושת המקום, ולכן אף הוא יכול להתפלל שם במקום מגולה, או משום מדתו מידת היראה, על כן אין לו רשות להתפלל במקום הפרוץ.

אמנם כד מטא לחרון אמר, אפשר עברתי במקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי, ר"ל שהיה יכול לכלול את עצמו בקדושת אבותיו וישפע עליו מיראת אביו. אבל באמת קפצה לו הארץ להראות לו שאין צריך למידת אבותיו, אלא הוא בעצמו ראוי להתפלל במקום זה, שבכל מקום שהוא היתה עליו אימת מלך.

ובזה מבאר הרה"ק מבילגורייא את דברי המדרש שפתחנו בה, שיעקב תיקן תפלת ערבית כיאות, ע"י שבנה 'בית' מקום צנעה, שיהא ראוי לכל אדם באשר הוא שם להתפלל באימת המלך ע"י שכולל את עצמו עם עבודת אבותינו אברהם יצחק ויעקב.

ויש להוסיף בדרך צחות, שרש"י מפרש עה"פ (בראשית כה, יג) 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך', שקיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו (חולין צא:).

א"כ גם הבקעה היה מונח תחתיו בד' אמותיו, שוב לא היה החסרון של מקום פרוץ, ועי"ז היה עליו אימת המלך כיאות.

מרגניתא דמלכא

ג.

פרשת דינה היא פרשה נפלאה, דאיתא בגמ' ברכות דף ס. דבעצם היתה לאה בהריון עם יוסף, ודינה היתה צריכה להיוולד מרחל, אלא דנה לאה חשבון לעצמה דאם תלד זכר נמצא שאחותה רחל תלד אלא שבט אחד [בנימין], נמצא שתהיה פחותה מהשפחות שהולידו ב' שבטים כל אחד מהן, לכן התפללה להקב"ה שיהפוך העיבור לנקיבה ויצאה ממנה דינה (עיי' רש"י בד"ה דינה, בראשית ל, כא)

ובמושכל ראשון נראה לעינים, שבגלל שמסרה את נפשה ומְחַלָּה על יוסף הצדיק זה גרם כל מכירת יוסף, שבאם היה נולד ללאה היה הוא בן שביעי לאמו, ולא היה שום קנאה בינו לאחיו, אבל עכשיו שנולד בכור לרחל אז התחיל כל השנאה וגרם כל פרשת מכירת יוסף. וכן יש לעיין בפרשת דינה שלאחר מסי"נ עבור אחותה כנ"ל יתחרש דייקא לבתה הלז מעשה מגונה כזה. ובעיני גשמי נראה שאחרי שעשתה חסד והקריבה את עצמה לחפות על אחותה, הגיע ללאה כביכול איזה עונש והסתר.

אבל באמת כלפי שמיא גליא דאה"נ דדייקא משום פעולתה נגרמה מכירת יוסף, אבל מאידך דייקא ע"י ירידת יוסף למצרים נזדכך ועלה לקדושת יוסף בחי' צדיק יסוד עולם, וגם מעשה דדינה היתה בכוונה תחילה, כדי שהבת שיצאה מאותה מעשה תרד למצרים בכדי שיהא לזיווג ליוסף הצדיק וישא מזרע יעקב ולא אחת מבנות ערות מצרים.

כדאיתא במדרש (פרד"א פל"ח) שאסנת נולדה מדינה ושכם את ואמרו בני ישראל להרגה וכו', מה עשה יעקב הביא ציץ וכתב עליו שם הקודש ושהוא ממשפחות יעקב ותלה על צוארה ושלחה והלכה לה, וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לביתו של פוטיפרע, שתהיה אסנת ראויה ליוסף לאשה.

וזה ענה יוסף לאביו כששאל לו מי אלה, השיב לו 'בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה' (בראשית מ"ח, ט), והיינו שתמה יעקב על בנו האיך יש לו בנים בטומאת מצרים וכי מי נשא לאשה, על זה הראה לו יוסף את הציץ שעליה כ' שהיתה מזרעו של יעקב ונמצא שנשא אשה מזרע יעקב והם בנים כשרים.

נמצא הגם שכל אלו הפרטים היו נראים לפנים כהסתר גדול, עצם טומאת שכם את דינה, ומכירת יוסף, אבל כל אלו סיבב השי"ת, שהוצרכו לביוריים וזיכוכים, והכל היו בכוונה מדוייקת, ומאוד עמקו מחשבותיו.

מדרגניתא דמלכא

ואף בזמנינו אלו עבודתינו היא, שאדם צריך לדעת שאף אם אירע לו איזה דבר הנראה לו כרעה בעבורו, יתעמק מחשבתו ויכיר שיש מנהיג בגבהי מרומים ולכל דבר יש חשבון גדול.

מתאמרה משמיה דהגאון רבי יהושע מקוטנא זצוק"ל (בספרו ישועות מלכו), על הא דכתיב (בראשית לב, ה) וישאל יעקב הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי, דשם האדם מורה על עצמיות הדבר, והנה כאן ראה יעקב אבינו מלאך קדוש מגבהי מרומים מצד אחד, אבל מצד שני היה שרו של עשיו מקור הטומאה, והיינו שראה בו עירוב טוב ורע, ולכן שאלו לשמו – 'מה אתה בעצמותך טוב או רע', אבל תשובת המלאך היא יקרה מאוד, שהשיב לו למה זה תשאל לשמי – שאתה רואה סתירה בהעצמיות שלי, הסתירה הזו הוא הוא עצמיותו של היצה"ר – עשיו, עירוב טוב ורע.

